

VNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Investidura com a Doctor "Honoris
Causa" per la Universitat de València a
Richard Dawkins

Discurs del Sr. Rector Francisco Tomás Vert

València, 31 març de 2009

Excel·lentíssims senyors vicerectors i excel·lentíssimes senyores vicerectores,
Il·lustríssima senyora secretària general
Doctor Richard Dawkins,
Treballadors i treballadores que han sigut guardonats en aquest acte en reconeixement a la seua experiència en la Universitat,
Professors i professores que han vist reconegut en aquest acte la seua llarga trajectòria investigadora,
Autoritats
Membres de la comunitat universitària,
Senyores i senyors, amigues i amics,

Permeteu-me que les meues primeres paraules siguen per a felicitar el professor Richard Dawkins per la seua incorporació al claustre de doctors de la Universitat de València a proposta del rector que els parla, per acord del Consell de Govern i amb les adhesions de l'Institut Cavanilles de Biodiversitat i Biologia Evolutiva; de la Facultat de Biològiques; de la Facultat de Medicina i Odontologia; de l'Escola Universitària de Magisteri Ausiàs March; i dels departaments de Genètica; de Bioquímica i Biologia Molecular; de Zoologia; de Biologia Funcional i Antropologia Física; de Filologia Anglesa i Alemanya; de Teoria dels Llenguatges i Ciències de la Comunicació; d'Història Contemporània; i del Departament de Lògica i Filosofia de la Ciència.

Vull també expressar la meua més sincera felicitació als treballadors i treballadores que han sigut guardonats en aquest acte en reconeixement a la seua experiència en la Universitat; així com als professors i professores que han vist reconeguda la seua llarga trajectòria investigadora. Rebeu hui, tots junts, al costat dels familiars i amics que us acompanyen, la meua més sincera enhorabona en aquest acte de reconeixement que la vostra universitat us rendeix.

En la seua *laudatio* el professor Enrique Font Bisier ens ha fet una acurada semblança del doctor Richard Dawkins, un dels millors especialistes del mon en evolució, al qual la Universitat de València reconeix en aquest any 2009, en el qual es commemoren els

dos-cents anys del naixement de Charles Darwin i els cent cinquanta anys de la publicació de la seua obra capital, *L'origen de les espècies*.

Diu el filòsof Daniel Dennett que “si haguera de concedir una medalla d’or a la idea més brillant de la història, li la donaria a Darwin, per davant de pensadors tan importants com Newton o Einstein”. És cert que el discret naturalista anglès va provocar un terratrèmol conceptual sense precedents en la història de la ciència: va posar la peça que faltava en la visió plenament natural i secular del món. Un altre filòsof, Michael Ruse, ho ha expressat així: “Tinc la ferma convicció que l’obra de Darwin és una de les més importants de la història humana... La teoria de la selecció natural canvià per sempre la nostra manera de contemplar el món i de comprendre’ns. I això té conseqüències en tots els àmbits del pensament incloent-hi –cal subratllar-ne la inclusió– la filosofia”.

En efecte, Darwin trobà una manera senzilla i eficaç de respondre algunes de les grans preguntes sobre la nostra existència com a espècie, com ara d’on venim o qui som, i això tingué profundes implicacions en el pensament. Arribà a la idea de selecció natural, un dels conceptes nuclears de la seua teoria, a través d’un treball pacient i prolongat, d’observació, experimentació i intercanvi d’informació, amb una dosi molt notable de creativitat. S’ha dit que com a cavaller victorià posseïa les condicions ambientals i intel·lectuals adequades per a trobar la solució. Però calia una ment brillant capaç de reunir una diversitat de coneixements que molt pocs o cap dels pensadors de l’època eren capaços de fer.

No he trobat millor manera d’expressar la grandiositat de la idea de Darwin que amb la referència a un dels moltíssims textos escrits pel nostre nou Doctor Honoris Causa, qui ha dedicat grans esforços a explicar i difondre les idees evolucionistes. Diu Richard Dawkins: “La teoria de la selecció natural és una obra mestra: prou gran com per a tombar la idea de creació, però prou simple com per a enunciar-se en una frase”. En efecte, abans de Darwin només les causes sobrenaturals tenien vertader èxit i no havien estat desplaçades pels anteriors intents de naturalitzar tota la vida. Però Darwin ho aconseguí amb totes les conseqüències, fins i tot, amb la inclusió de l’espècie humana i totes les facultats mentals que la caracteritzen. I segueix Dawkins: “El llegat

de la gran idea de Darwin és molt subtil: el nostre coneixement s'eleva amb el poder de la ciència per a explicar el complex en termes del simple. Durant segles, en biologia ens enganyàvem pensant que la complexitat extravagant de la natura necessitava una explicació complexa, igualment extravagant. Darwin va triomfar dissipant l'engany”.

El triomf del pensament evolucionista també es pot avaluar per la seua vigència i per la diversitat de les seues aplicacions. La teoria evolutiva cohesiona la biologia i fa intel·ligibles una infinitat d'observacions aparentment desconnectades i disperses. Però a més d'unificar la biologia com a ciència, la teoria evolutiva ha demostrat la seua immediata utilitat pràctica. Per posar només un exemple, actualment seria impossible disposar de vacunes o d'antibiòtics eficaços, o de lluitar contra patògens mortífers, com el virus de la SIDA, sense estudiar la seua dinàmica evolutiva.

La teoria evolutiva, la selecció natural, és l'explicació vigent, la millor explicació que tenim, per al fenomen evolutiu, i cohesiona el programa d'investigació en biologia evolutiva. Genera molt de debat en el si de la comunitat científica perquè gaudeix de molt bona salut i perquè hi ha, per sort, molts detalls per revelar encara. Però cap científic posa en dubte la realitat de l'evolució biològica. És més, l'avanç científic produït en el segle i mig des de la publicació de *L'origen de les espècies* no ha fet més que consolidar, millorar i ampliar el cos central de la teoria de Darwin i la seua increïble capacitat d'anticipació. Diu el paleontòleg Niles Eldredge: “Amb la quantitat de noves tècniques que ens permeten estudiar l'estructura genètica, els ingredients del procés evolutiu assenyalats per Darwin segueixen sent la base de totes les versions de la teoria evolutiva. En un moment o altre de la seua vida, Darwin ho veié tot. Hui podem saber molt més que ell, però la nostra teoria de l'evolució és bàsicament la mateixa que la d'ell”.

Aquesta és la veritable raó de la preeminència i la vigència del pensament de Darwin en el món contemporani: cal seguir amb la lectura i relectura de Darwin i descobrir conjectures, intuïcions i explicacions d'una actualitat sorprenent. És, amb totes les conseqüències, un veritable clàssic del pensament humà.

La millor manera de retre homenatge a un científic és difondre el contingut de les seues investigacions i donar a conèixer la seua obra. Cada vegada que algú llig un

llibre, el seu autor viu en la ment del lector. En aquest segon centenari de Darwin la Universitat de València ha fet un gran esforç editant llibres de Darwin i sobre Darwin.

Aquests llibres, editats pel servei de Publicacions de la Universitat de València, quedaran en el temps i mantindran el record i el testimoni, com a instruments útils i ben fets, quan s'hauran apagat els ecos de les celebracions.

Destaca en primer terme l'edició especial, realitzada conjuntament amb l'Institut d'Estudis Catalans, del gran clàssic de la ciència que és *L'origen de les espècies*, adaptat pels professors de la nostra Universitat Juli Peretó i Andrés Moya, i que compta amb unes 200 il·lustracions a càrrec de Carles Puche. D'altra banda, les Publicacions de la Universitat de València han editat la magna biografia de Darwin de la qual és autora Janet Browne, catedràtica d'Història de la Biologia al University College de Londres i presidenta de la British Society for the History of Science. En total són quasi 1.500 pàgines que detallen l'evolució de Darwin, la seua formació com a científic, el seu desenvolupament intel·lectual, les seues dificultats, els èxits i els fracassos.

També s'ha publicat el volum *Charles Darwin*, del professor José María López Piñero, una estimable síntesi de la biografia i l'obra de Darwin, plena de dades i aproximacions erudites, que situa històricament l'aportació del científic. I que aporta també informacions valuoses sobre el darwinisme a València, on remarca la incidència tan considerable que tingué i els obstacles que hagué de salvar. I cal esmentar també una petita joia, el volum *La lluita per la vida*, de la col·lecció *Breviaris* de Publicacions de la Universitat, on s'apleguen cartes, documents i testimonis de Charles Darwin i d'Alfred Wallace, i s'aclareix del tot, amb documents originals, la qüestió de la primacia en l'elaboració i comunicació pública de la teoria de l'evolució, un tema –com vostés saben– no exempt de polèmica al llarg del temps. El llibre ha estat traduït per Juli Peretó i inclou una introducció d'ell mateix i de Manuel Costa.

Així mateix la revista *Mètode*, que edita la Universitat de València, s'ha sumat a les celebracions de l'Any Darwin, amb la publicació de l'*Autobiografia* del científic de Down. Aquest text romaníà inèdit en la nostra llengua, i la versió que es publica és la

del text íntegre, sense els retalls a què va ser sotmés per la seua dona, Emma Wedgwood, poc després de la mort del seu espòs. La revista *Mètode* també ha dedicat un monogràfic a tractar la visió de Darwin des de molts aspectes, un Darwin lluny dels clixés més freqüents: ens presenta un destacat botànic, un influent estudiós del comportament dels animals i de l'home, i un gran lluitador contra l'esclavitud i en defensa de la igualtat entre les races.

A aquesta tasca de difusió de la figura de Darwin ha contribuït també el Vicerectorat d'Investigació i la Càtedra de Divulgació de la Ciència amb la creació d'una pàgina web sobre la seua figura i l'organització de nombroses activitats com ara un concurs, cicles de conferències i taules rodones, i el muntatge de l'exposició *Darwin, el seu temps, la seua obra*, comissariada pels professors Víctor Navarro i Jesús Ignasi Catalá. I en breu començarà el programa *Senyor Darwin, quina gran idea*, amb un cicle de conferències i una mostra itinerant per als centres d'ensenyament secundari i batxillerat de la Comunitat Valenciana.

D'altra banda, l'Institut Mèdic Valencià, del qual formen part destacats professors de la nostra Facultat de Medicina, s'ha sumat a la celebració del bicentenari de Charles Darwin editant en facsímil digital la publicació que va recollir en 1909 els textos de l'homenatge que van organitzar els estudiants de Medicina de la Universitat de València a l'autor de la teoria de l'evolució. L'exemplar a partir del qual s'ha realitzat el facsímil ha estat aportat pel professor d'Història de la Ciència i la Documentació de la Universitat de València José Luis Fresquet, que també és bibliotecari de l'esmentat institut.

A les hores, podem dir que el nostre Any Darwin, la celebració darwiniana que fa la Universitat de València, ho és per partida doble, ja que també commemorem aquell homenatge del 1909, cosa que no és –com a primera vista podria semblar– una redundància, una tautologia, sinó un fet important en la història de la ciència valenciana i espanyola, sobre el qual crec val la pena detindre's si més no breument.

En efecte, aquell homenatge a Darwin dels estudiants de la Facultat de Medicina de València és profundament significatiu perquè va ser l'únic que es va celebrar a

Espanya i marca la profunditat de la recepció de les idees darwinistes en la nostra universitat. L'acte va tenir lloc en aquest paranimf on hui ens trobem. Ací, a les meues esquenes, es va col·locar un gran retrat de Darwin. Va presidir la sessió Peregrín Casanova, catedràtic d'Anatomia i degà de la Facultat de Medicina. A la seua dreta es va situar Miguel de Unamuno, i a l'esquerra Eduardo Boscá, catedràtic d'Història Natural de la Facultat de Ciències. En primer lloc va intervindre Juan Bartual Moret, catedràtic d'Histologia i Anatomia Patològica, i també durant més de trenta anys catedràtic interí d'Otorrino-laringologia. Després ho va fer l'estudiant José Lucas, que va llegir el discurs de Boscá. I a continuació, Peregrín Casanova va presentar a la persona que es va considerar "l'ànima d'aquesta solemnitat", Miguel de Unamuno. Va tancar l'acte Peregrín Casanova. La celebració de València no va passar desapercebuda en la ciutat i en la resta d'Espanya. Abans i després de l'homenatge la premsa va arreplegar una acalorada polèmica sobre el tema del darwinisme, l'evolució i l'homenatge que els estudiants valencians havien dedicat a Darwin. *El País*, de Madrid, va arribar a suggerir que la celebració del centenari havia estat millor a València que a Londres. Segons el professor de la Universitat de Boston Thomas F. Glick, l'acte celebrat en la Universitat de València va demostrar la normalització del pensament darwinista en l'ensenyament superior espanyol, la profunditat i amplitud de la popularització del mateix en el nostre país i la polarització política de darwinistes i antidarwinistes en l'Espanya de la Restauració.

Tal com ens ha recordat el professor Enrique Font Bisier, en la seua *laudatio*, el nostre nou Doctor Honoris Causa Richard Dawkins estudià a la Universitat d'Oxford, on va realitzar el seu doctorat sota la direcció de l'etòleg Nikolaas Tinbergen (premi Nobel de fisiologia o medicina 1973). Ha impartit classes de zoologia en la Universitat de Califòrnia (Berkeley) i en la d'Oxford. Des de 1995 és Fellow de New College i ocupa la càtedra Charles Simonyi per a la comprensió pública de la ciència. En 1997 fou elegit Fellow de la Royal Society of Literature i en 2001 de la Royal Society.

El professor Dawkins és autor de prop d'un centenar d'articles en revistes científiques d'àrees diverses com l'etologia, la neurociència, la sociologia i la filosofia. Dawkins és autor també d'una dotzena de llibres de divulgació científica, la majoria dels quals tracten sobre evolució biològica. Des del *The Selfish Gene* (*El gen egoista*), el seu

primer llibre, de 1976, traduït als principals idiomes i considerat el millor llibre de divulgació científica del segle XX, fins el seu llibre més recent, *The God Delusion* (2006), que s'ha convertit en un *best-seller* internacional i s'ha traduït a 45 idiomes.

Abans de ser reconegut com a Doctor Honoris Causa per la nostra Universitat, ha rebut doctorats honorífics per les universitats següents: St. Andrews, Australian National University (Canberra), Westminster, Hull, Open University, Sussex, Durham i Brussel·les. Entre els diversos premis i guardons que ha rebut cal remarcar el prestigiós Cosmos Internacional atorgat per la fundació Expo 90 en 1997.

Però a banda de la seua obra com a escriptor i científic, Dawkins s'ha distingit per la seua brillant i apassionada defensa de la ciència i del racionalisme. Imparteix conferències per tot el món i ha participat en nombrosos debats sobre temes relacionats amb la ciència i, en especial, amb la biologia evolutiva. Així mateix ha tingut una remarcable presència en mitjans audiovisuals.

Com a comentarista de ciència, religió i política, està entre els intel·lectuals públics més coneguts i reconeguts en llengua anglesa, essent una figura prominent al debat públic contemporani sobre temes relacionats amb la ciència i la religió. És molt crític amb el creacionisme i considera l'educació i la conscienciació com a eines primàries per oposar-se al dogma religiós. Respecte a l'existència de Déu, pensa que és "una hipòtesi com qualsevol altra".

Richard Dawkins és sense dubte un dels intel·lectuals més influents i amb major projecció pública de les darreres dècades. Ha dut a terme una extraordinària tasca de promoció del pensament evolucionista, amb una sorprenent capacitat per a explicar el fet evolutiu i les seues conseqüències en termes accessibles a tota persona culta. És, en definitiva, una figura indispensable per a comprendre la cultura contemporània.

Per tot això, a banda de l'excel·lència científica de Dawkins, cal destacar la seua eficàcia divulgadora. Qualsevol lector inquiet, alié a les disciplines de les anomenades ciències bàsiques, pot endinsar-se en el món dels gens, de l'evolució, de l'etologia... gràcies a l'experta mà de Dawkins, que el guiarà amb pols segur. Per al lector neòfit

en la matèria, el primer impacte de *El gen egoista* pot ser el de l'angoixa. Els éssers humans no seríem més que unes màquines de supervivència per a uns gens l'única finalitat dels quals es immortalitzar-se. Una forta cura d'humilitat, sens dubte, per a uns antics reis de la Creació, o uns superhomes heroics, ara reduïts a simples membranes complexes sotmeses a la dictadura d'uns gens invisibles. Però Dawkins sap superar aquesta angoixa demostrant, científicament, com en la societat humana l'aposta per la cultura i per l'altruisme són una millor opció que l'egoisme i la confrontació.

Gràcies professor Dawkins.

L'acte que hui estem celebrant és també un acte de reconeixement a la dedicació, al treball i a l'esforç de les persones que fan possible la Universitat de València. Una institució que sí,... necessita recursos, mitjans, infraestructures, ho he dit moltes vegades, però que sobretot necessita persones. La Universitat són les seues persones. Està formada per persones i són les persones, la seua entrega, la seua passió per l'obra ben feta, la seua intel·ligència i, en suma, la seua saviesa, qui fan possible que la Universitat siga el que és, la casa de la saviesa.

Hui hem reconegut l'experiència en la universitat dels seus treballadors i treballadores i a ells em dirigisc per a expressar-los en nom de tota la comunitat universitària el nostre agraïment i la nostra felicitació. Gràcies i enhorabona.

Gràcies i enhorabona també als professors de la Universitat amb una llarga trajectòria investigadora, aquells que haveu obtingut l'avaluació positiva dels vostres mèrits investigadors per la Comissió Nacional d'Avaluació de l'Activitat Investigadora de l'Estat (CNAI) en el màxim de sis períodes de sis anys que la llei regula. Vull expressar-vos públicament el reconeixement institucional per la vostra labor investigadora, per la vostra excel·lent tasca que, dia a dia, produeix noves aportacions al coneixement de la humanitat. Ho vinc repetint en els meus últims discursos i no deixaré de repetir-lo enguany, quan encare el final del meu mandat de rector: la Universitat de València és una universitat excel·lent. Estic orgullós d'ella i vosaltres deveu d'estar-lo perquè sou vosaltres qui feu possible que aquesta universitat estiga al capdavant de les universitats valencianes en matèria d'investigació i estiga entre les quatre millors universitats d'Espanya.

No vaig a repetir les dades del rànquing de Xangai, però no puc deixar de referir-me a un nou indicador de l'Essencial Science Indicator de la Web of Science, que és la plataforma digital d'investigació més reconeguda del món. La qual corrobora aquestes classificacions i, amb dades de gener de 2009, situa a la Universitat de València com la quarta universitat espanyola més influent dins de la comunitat científica internacional, prenent com a referència les citacions als seus investigadors i els resultats del seu treball en les principals publicacions científiques del món. Posició puntera en investigació que es veu corroborada també per les dades de l'últim informe de la CRUE *La Universitat Espanyola en xifres*, que situen a la Universitat de València com la tercera d'Espanya en producció de doctors.

Gràcies, doncs, una vegada més perquè vosaltres feu possible que així siga.

Per a finalitzar, autoritats, doctors, doctores, amigues amics, voldria aprofitar aquest acte per a fer un anunci. Com a conseqüència de la restauració de l'antiga Facultat de Ciències i la seua transformació en edifici del Rectorat, es va eliminar l'aparcament en superfície i en el seu lloc es va crear una plaça a la qual dóna el propi edifici del Rectorat, l'Escola d'Infermeria i la Facultat de Medicina, i que encara no té de nom. Fa cent anys l'Ajuntament de València va col·laborar amb 500 pessetes de l'època amb les despeses de l'homenatge de 1909 a Darwin. Doncs bé, enguany, data de celebració del 200 aniversari, proposarem a l'Ajuntament de València que dedique aquesta plaça a l'autor de *L'origen de les espècies*, retolant-la amb el nom de Charles Darwin. En un any de crisi com aquest es tracta d'un gest sense quasi despesa, però d'un important valor simbòlic. I en les crisis, els símbols són importants perquè ens serveixen de referent de per on trobarem l'eixida i el futur. I el futur passa per l'altruisme, pel treball i per la investigació que, al cap i a la fi, no és altra cosa que la invenció del futur. Valors que representa la figura de Darwin. Un Charles Darwin que, a més de ser un excepcional científic, fou un formidable treballador experimental i a hores d'ara sobta que tinguera temps per a tantes coses, i que sabera traure rendibilitat científica a quasi totes les seues investigacions. Un Charles Darwin que ens ha de servir d'exemple i model a tots els que ens dediquem a l'estudi i a la ciència.

VNIVERSITAT ID VALÈNCIA
EL RÈCTOR

La figura de Darwin, la seua lluita per la raó, el seu altruisme com a científic, encarnen els valors que hui volem homenatjar en els treballadors i treballadores guardonats, en els professors i professores que han vist reconegut en aquest acte la seua llarga trajectòria investigadora i de manera singular en el nostre nou doctor, Richards Dawkins.

Moltes gràcies.